

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ № 2
КАФЕДРА ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Господарське право» обов'язкових компонент
освітньої програми першого рівня вищої освіти
(Право (поліцейські) Law (Police Officer)
галузь знань – 08 Право, спеціальність – 081 Право, спеціалізація –
Поліцейські)

за темою № 16: Правове регулювання ринку фінансових послуг

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
ХНУВС
Протокол від 25.09.2023 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 № 8

Розглянуто на засіданні кафедри трудового та господарського права
факультету № 2 ХНУВС(протокол від 28.08.2023 № 8)

Розробники:

1. Завідувач кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор **Мельник К.Ю.**
2. Старший викладач кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС, кандидат юридичних наук **Яценко Т.П.**
3. Кандидат юридичних наук, доцент **Коваленко К.В.**

Рецензенти:

1. Професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса, доктор юридичних наук, доцент **Амелічева Л.П.**
2. Декан факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Марчук М.І.**

План лекції

1. Поняття та ознаки фінансових послуг.
2. Види фінансових послуг.
3. Поняття фінансової установи та умови її створення та діяльності.
4. Державне регулювання ринку фінансових послуг.

Рекомендована література:

Основна:

1. Господарське право України: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1; за заг. ред. О. П. Гетьманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла / О. П. Гетьманець, Ю. М. Жорнокуй, О. М. Шуміло та ін. – К.: Хай-Тек Прес. 2014. – 368 с.
2. Господарське право України : підручник у 2-х ч., Ч. 2 / Андреева О. Б., Гетманець О.П., Гришина І.І. та ін., – Х.: Харк.нац.ун-т внутр. справ, 2014. – 368 с.
3. Конституція України від 28.06.96 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. Липень. – № 129-130.
4. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003 – № 18 (16.02.2003). – № 19-20, № 21-22, Ст. 144 (документ 436-IV, чинний, поточна редакція від 19.08.2022).
5. Господарсько-процесуальний кодекс // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6 (11.02.92). – Ст. 56 (документ 1798-XII, чинний, поточна редакція від 07.05.2022).
6. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3 (16.01.2003) № 40–44, Ст. 356 (документ 435-IV, чинний, поточна редакція від 01.08.2022).
7. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 12 (02.12.2010). – № 2755-VI.
8. Кодекс України з процедур банкрутства: Верховна Рада України; Закон, Кодекс від 18.10.2018 № 2597-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74.
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Верховна Рада України; Закон від 06.02.2018 № 2275-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018. – № 13. – ст.69.
10. Про прокуратуру : Верховна Рада України; Закон від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.
11. Про ліцензування видів господарської діяльності : Верховна Рада України; Закон від 02.03.2015 № 222-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
12. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Верховна Рада України; Закон від 22.03.2012 № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – Ст. 23.
13. Правове регулювання безпеки господарської діяльності в Україні : [кол.] моногр. / за заг. ред. О. П. Гетманець; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. прав. забезп. госп. діяльності. – Харків : Константа, 2019. – 296 с.

Додаткова:

14. Господарське право : навч. посіб. для підготовки до іспитів / В.С. Мілаш. – Х. : Право, 2017. – 327 с.
15. Господарське право: підручник / Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д.В. Задихайло, В.М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.
16. Апаров А.М., Онищенко О.М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Том 1: Загальна частина – К: Видавництво «Істина», 2016. – 452 с
17. Господарське законодавство України : практ. посіб. : станом на 5 лют. 2016 р.. - Київ : Центр учб. літ., 2016. - 574 с.
18. Господарські відносини. Законодавство, постанови Пленуму, узагальнення судової практики, оглядові листи : практ. посіб. / упоряд.: Л.С. Григоренко. - Київ : Центр учб. літ., 2016. - 445 с.
19. Процесуальні документи в галузях цивільно-правових, трудових, сімейних, господарських, житлових та інших відносин. Зразки, коментарі, пояснення : практ. посіб. / упоряд.: Ю.І. Руснак. - Київ : Центр учб. літ., 2016. - 401 с.
20. Господарське право (в схемах та таблицях) : навч. посіб. для студентів та аспірантів юрид. і екон. спец.. - Харків : Юрайт, 2017. - 113 с.
21. Конкурентне право України : навч. посіб.. - Київ : Ліра-К, 2017. - 378 с.
22. Господарське право : практикум. - Харків : Право, 2018. - 591 с.
23. Актуальні проблеми господарського права (Особлива частина) : навч. посіб. - Київ : Ліра-К, 2018. - 798 с.
24. Господарське право : підручник. - Одеса : Фенікс, 2018. - 366 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [https:// www.rada.gov.ua](https://www.rada.gov.ua)
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт МВС України <https://www.mvs.gov.ua>
4. Офіційний сайт Верховного Суду України <http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf>
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ <https://univd.edu.ua>
7. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко <https://korolenko.kharkov.com>
8. Юридична бібліотек [https:// www.lawanalytics.top.ua](https://www.lawanalytics.top.ua)
9. Електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА <https://www.library.ukma.edu.ua>
10. Інституційний репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ <https://library.tntu.edu.ua>

Текст лекції

1. Поняття та ознаки фінансових послуг

Фінансова діяльність у сфері господарювання – це діяльність, пов'язана з обігом коштів (фінансів). Вона може здійснюватися суб'єктами господарювання на професійних засадах з метою задоволення відповідних потреб інших осіб (професійна фінансова діяльність, діяльність з надання фінансових послуг). Різновидами такої діяльності є грошове та інше фінансове посередництво, банківська діяльність, страхування, а також допоміжна діяльність у сфері фінансів і страхування, а суб'єктами такої діяльності є фінансові установи.

Відповідно до Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Здійснення діяльності з надання фінансових послуг має підпорядковуватися спеціальному правовому режимові, основні засади якого визначаються Господарським кодексом України (глава 35 «Особливості правового регулювання фінансової діяльності») та Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», відповідно до якого:

- ринком фінансових послуг є сфера діяльності його учасників з метою надання та споживання певних фінансових послуг (банківських, страхових, інвестиційних, операцій з цінними паперами та інших), що забезпечують обіг фінансових активів;

- фінансовими послугами визнаються операції з фінансовими активами, що здійснюються фінансовими установами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів;

- суб'єктом діяльності щодо надання фінансових послуг є *фінансова установа* – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного державного реєстру фінансових установ; до фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

Право на здійснення операцій з надання фінансових послуг має місце у наступних випадках :

1. Фінансові послуги надаються фінансовими установами, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами - підприємцями.

2. Виключне право або інші обмеження щодо надання окремих фінансових послуг встановлюються законами про діяльність відповідної фінансової установи та нормативно-правовими актами державних органів, що

здійснюють регулювання ринків фінансових послуг.

3. Надавати фінансові кредити за рахунок залучених коштів має право на підставі відповідної ліцензії лише кредитна установа.

4. Можливість та порядок надання окремих фінансових послуг юридичними особами, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, визначаються законами та нормативно-правовими актами державних органів, що здійснюють регулювання діяльності фінансових установ та ринків фінансових послуг, виданими в межах їх компетенції.

2. Види фінансових послуг.

Фінансовими послугами, відповідно до ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» вважаються такі послуги:

1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;

2) довірче управління фінансовими активами;

3) діяльність з обміну валют;

4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;

5) фінансовий лізинг;

6) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;

7) надання гарантій та поручительств;

8) переказ коштів;

9) послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення;

10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;

11) факторинг;

11¹) адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;

12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю";

13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;

14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність".

При цьому варто відзначити, що не вважаються фінансовими послугами операції оператора телекомунікацій з публічного збору благодійних пожертв з абонентів з використанням благодійних телекомунікаційних повідомлень, які здійснюються на підставі договору, укладеного між оператором телекомунікацій та неприбутковою організацією, у тому числі благодійною організацією (крім політичних партій і кредитних спілок), або територіальною громадою, а також операції оператора телекомунікацій з перерахування таких

коштів на користь неприбуткової організації, у тому числі благодійної організації (крім політичних партій і кредитних спілок), або територіальної громади.

Як ми вже зазначали, одним із видів фінансової діяльності є банківська діяльність, яка здійснюється організаціями зі спеціальним правовим статусом - банками. Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

До банківської системи входять:

Національний банк України - центральний банк України, Центральний орган державного управління у сфері банківської діяльності;

комерційні банки - організації, що безпосередньо здійснюють банківські операції; створюються в певних організаційно-правових формах (відкритого акціонерного товариства, пайового банку); залежно від комплексу банківських послуг, що надаються цими організаціями, розрізняють універсальні банки (можуть здійснювати різні види банківської діяльності та банківських операцій) і спеціалізовані, а саме: ощадні, іпотечні, інвестиційні, розрахункові (клірингові); за критерієм форми власності, на базі якої функціонують банки, - *державні* (створюються за рішенням Кабінету Міністрів України) та *недержавні* банки (рішення про створення приймають фізичні особи та юридичні особи, що не належать до сфери державної власності).

Комерційний банк як суб'єкт банківської діяльності характеризується такими ознаками:

- *предмет діяльності*: здійснення банківських операцій, види (депозитні, розрахункові, кредитні, факторингові та лізингові), перелік і порядок здійснення яких визначено ГК України (статті 339-3501) та Законом «Про банки і банківську діяльність» (далі - Закон) - статті 2, 47-54);

- *організаційно-правова форма* - публічне акціонерне товариство або кооперативний банк (ст. 6 Закону);

- *ліцензування діяльності*: здійснюється Національним банком України в спеціальному порядку (відповідно до ст. 19 та 19¹ Закону); строк видачі банківської ліцензії - два місяці з дня подання необхідного комплексу документів;

- *набуття статусу банку* - з моменту його *реєстрації у спеціальному порядку*: здійснюється Національним банком України у тримісячний строк з дня подання передбаченого законом пакету документів (відповідно до статей 17-18, 21-22 Закону та Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів);

- *спеціальні вимоги до засновників та учасників*: ними можуть бути держава в особі Кабінету Міністрів України або уповноваженого ним органу, юридичні та/або фізичні особи, резиденти та нерезиденти за винятком юридичних осіб, в яких банк бере істотну участь, об'єднань громадян, релігійних і благодійних організацій; учасники, які мають в акціонерному банку істотну

участь (понад 10% статутного капіталу або голосів) повинні мати відповідну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан;

- *спеціальні вимоги до статуту*: в ньому визначаються (ст. 16 Закону «Про банки і банківську діяльність»): повна та скорочена назва банку, його місцезнаходження (поштова адреса); організаційно-правова форма, види діяльності, що здійснює банк; розмір статутного фонду (капіталу) та порядок його формування, відомості про акції, структура та органи управління банку, їх компетенція; порядок реорганізації та ліквідації банку; порядок внесення змін до статуту; розмір та порядок утворення резервів банку; порядок розподілу прибутку та покриття збитків; положення про аудиторську перевірку банку; положення про внутрішній аудит банку;

- *вимоги до капіталу банку* щодо (1) його складу (основний капітал і додатковий капітал), (2) розміру статутного капіталу, який не може бути меншим за встановлений законом розмір (згідно зі ст. 31, мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не може бути меншим 500 мільйонів гривень; Національний банк України має право встановити для окремих банків залежно від їх спеціалізації диференційований мінімальний статутний капітал на момент реєстрації банку, але не нижче зазначеного розміру) та (3) резервного фонду, який має становити 25% регулятивного капіталу (основного і додаткового), формується за рахунок відрахувань від прибутку банку - щонайменше 5% (ст. 36 Закону); (4) підтримання його на певному рівні (капітал банку не може бути меншим статутного капіталу; за підсумками року на основі фінансової звітності банки зобов'язані коригувати розмір статутного капіталу на індекс девальвації чи ревальвації гривні за рахунок та в межах валових доходів або валових витрат банку відповідно до методики, встановленої Національним банком України;

- *обов'язковість додержання банком економічних нормативів*, встановлених Національним банком України, а також зберігання обов'язкових резервів у Нацбанку;

- *спеціальні вимоги щодо складу та компетенції органів банку* визначено в Законі (загальні збори учасників банку (ст. 38 Закону), рада банку (ст. 39 Закону), правління банку (ст. 40 Закону)).

Іншим різновидом фінансової діяльності є *страхування*. Це - професійна діяльність спеціалізованих організацій (страховиків) щодо надання учасникам відносин у сфері господарювання (страхувальникам) *страхових послуг*, спрямованих на захист їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування страхових випадків за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.

Залежно від підстав надання страхових послуг розрізняють *добровільне* (здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком) та *обов'язкове страхування* (здійснюється на основі закону).

Основними учасниками правовідносин у сфері страхування є *страховики* (суб'єкти страхової діяльності), *страхувальники* (особи, яким надаються страхові послуги), *спеціально уповноважений державний орган у сфері*

страхування як різновиду фінансових послуг (Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг).

Господарська діяльність у сфері страхування може здійснюватися лише господарськими організаціями, що створюються як фінансові установи зі спеціальним предметом діяльності у формі будь-якого виду господарського товариства, крім товариства з обмеженою відповідальністю (ч. 1 ст. 2 Закону України від 07.03.1996 р. «Про страхування» в редакції Закону від 04.10.2001 р.). Однак у більшості випадків засновники страхової організації (страховика - за визначенням зазначеного Закону) обирають при її заснуванні акціонерну форму, враховуючи переваги останньої. Страховим компаніям (страховикам) притаманні такі характерні риси:

- наявність щонайменше трьох засновників/учасників (хоча для державних страхових компаній це правило не діє); якщо єдиним засновником та учасником страхової компанії є держава, то така компанія отримує статус державної (національної); в решті випадків використання слів «державна», «національна» або похідних від них у назві страховика забороняється;

- *спеціальний і виключний предмет діяльності* - лише страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням; допускається також виконання зазначених видів діяльності у вигляді надання послуг для інших страховиків на підставі укладених угод про сумісну діяльність, а також будь-які операції для забезпечення власних господарських потреб страховика; страховики, які здійснюють страхування життя, можуть надавати кредити страхувальникам, які уклали договори страхування життя. Зазначена діяльність має здійснюватися відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), затверджених Постановою КМУ України від 07.12.2016 р. № 913;

- обов'язковість отримання *ліцензії* на здійснення страхової діяльності в порядку, специфіка якого визначається ст. 38 Закону «Про страхування»;

- вимоги до майнової бази страхової організації, спрямовані на забезпечення платоспроможності страховиків.

Посередницька діяльність щодо випуску та обігу цінних паперів також є різновидом фінансової діяльності у сфері господарювання. Професійна діяльність з торгівлі цінними паперами включає:

брокерську діяльність (укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи);

дилерську діяльність (укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів щодо цінних паперів від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу, крім випадків, передбачених законом);

андеррайтинг (розміщення (підписка, продаж) цінних паперів торговцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента);

діяльність з управління цінними паперами (діяльність, яка провадиться торговцем цінними паперами від свого імені за винагороду протягом визначеного строку на підставі договору про управління переданими йому

цінними паперами та грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери, а також отриманими в процесі цього управління цінними паперами та грошовими коштами, які належать на праві власності установнику управління, в його інтересах або в інтересах визначених ним третіх осіб).

Вимоги до торговців цінними паперами закріплені у ст. 17 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок» і включають в себе вимоги щодо: їх *організаційно-правової форми*: господарські товариства, для яких операції з цінними паперами є виключним видом діяльності, а також банки; *до капіталу*: а) торговець цінними паперами може провадити дилерську діяльність, якщо має сплачений грошовими коштами статутний капітал у розмірі не менш як 500 тисяч гривень, брокерську діяльність - не менш як 1 мільйон гривень, андеррайтинг або діяльність з управління цінними паперами - не менш як 7 мільйонів гривень; б) у статутному капіталі торговця цінними паперами частка іншого торговця не може перевищувати 10%; *тощо*.

У сфері господарювання значна роль належить аудиторській діяльності, яка визначається ч. 1 ст. 4 Закону «Про аудиторську діяльність» (в редакції Закону від 01.05.2016) як підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг. Своєю чергою ч. 2 ст. 3 названого Закону закріплюється зміст поняття «аудит» - перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

За підставами проведення аудит класифікують на:

добровільний: проводиться за ініціативою суб'єктів господарювання;

обов'язковий: проводиться у передбачених законом випадках, а саме для:

1) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, підприємств - емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету; 2) перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, публічних акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників; 3) емітентів цінних паперів, які здійснюють публічне розміщення, та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів; 4) також в інших випадках, передбачених законами України.

• *суб'єкти аудиторської діяльності*:

Аудитори (аудитором може бути фізична особа, яка відповідає передбаченим вимогам) *аудиторські фірми*: відповідно до ст. 5 Закону, аудиторська фірма - це створена відповідно до законодавства юридична особа, яка (1) здійснює виключно аудиторську діяльність, (2) включена до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів, відповідає вимогам Закону щодо загального частки засновників (учасників) аудиторської фірми, які не є аудиторами, у статутному капіталі (не може перевищувати 30%) та щодо керівника (керівником аудиторської фірми може бути тільки аудитор);

- *порядок надання аудиторських послуг*: а) договірні засади надання аудиторських послуг; б) дотримання стандартів аудиту при наданні таких послуг та в) вимог щодо *аудиторського висновку* (документ, що складений відповідно до стандартів аудиту та передбачає надання впевненості користувачам щодо відповідності фінансової звітності або іншої інформації концептуальним основам, які використовувалися при її складанні) та документів про надання інших аудиторських послуг.

3. Поняття фінансової установи та умови її створення та діяльності

Фінансова установа - юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, - інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг. Не є фінансовими установами (не мають статусу фінансової установи) незалежні фінансові посередники, що надають послуги з видачі фінансових гарантій в порядку та на умовах, визначених Митним кодексом України.

Кредитна установа - фінансова установа, яка відповідно до закону про діяльність відповідної фінансової установи має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик

Умови початку діяльності фінансової установи (ст.7 ЗУ “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”):

1. Юридична особа, яка має намір надавати фінансові послуги, зобов'язана звернутися до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів з дати державної реєстрації для включення її до державного реєстру фінансових установ.

2. У разі якщо відповідно до закону надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, фінансова установа має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій.

3. Фінансова установа може розпочати надання фінансових послуг, лише якщо:

- 1) облікова і реєструюча система відповідає вимогам, встановленим

нормативно-правовими актами;

2) внутрішні правила фінансової установи, узгоджені з вимогами законів України та нормативно-правових актів державних органів, що здійснюють регулювання та нагляд за ринками фінансових послуг;

3) професійні якості та ділова репутація персоналу відповідають встановленим законом вимогам.

Організаційні правила

1. Фінансові установи можуть створюватися у будь-якій організаційно-правовій формі, якщо закони з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг не містять спеціальних правил та обмежень.

2. Закони України з питань регулювання діяльності господарських товариств та юридичних осіб інших організаційно-правових форм застосовуються до фінансових установ з урахуванням особливостей, визначених цим Законом та законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

3. Корпоративне управління у фінансових установах здійснюється відповідно до законів з питань діяльності господарських товариств з урахуванням вимог Закону “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та інших законів з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

Капітал

1. Мінімальний розмір капіталу фінансових установ, необхідний для їх заснування, та загальні вимоги до регулятивного капіталу, що необхідний для їх функціонування, визначаються законами України з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

2. При створенні фінансової установи або у разі збільшення розміру зареєстрованого статутного (складеного) капіталу, статутний (складений) капітал повинен бути сплачений у грошовій формі та розміщений на банківських рахунках комерційних банків, які є юридичними особами за законодавством України, якщо інше не передбачено законами України з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

3. Продаж та придбання частки у статутному (складеному) капіталі здійснюються на умовах, встановлених законодавством України.

4. Державне регулювання ринку фінансових послуг.

Державне регулювання ринків фінансових послуг - здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам.

Метою державного регулювання ринків фінансових послуг в Україні є:

1) проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері фінансових послуг;

2) захист інтересів споживачів фінансових послуг;

3) створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;

4) створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків фінансових послуг з урахуванням інтересів суспільства;

5) забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників;

6) додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства;

7) запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг;

8) контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг;

9) сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Державне регулювання діяльності з надання фінансових послуг здійснюється шляхом:

1) ведення державних реєстрів фінансових установ і реєстрів осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, та ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;

2) нормативно-правового регулювання діяльності фінансових установ;

3) нагляду за діяльністю учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг).

4) застосування уповноваженими державними органами заходів впливу;

5) проведення інших заходів з державного регулювання ринків фінансових послуг.

Державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюється:

- щодо ринку банківських послуг та діяльності з переказу коштів - Національним банком України;

- щодо ринків цінних паперів та похідних цінних паперів (деривативів) - Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

- щодо інших ринків фінансових послуг - національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Антимонопольний комітет України та інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг та отримують від них інформацію у межах повноважень, визначених законом.

Співпраця та координація діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг

1. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, зобов'язані співпрацювати згідно з положеннями законів.

2. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за допомогою засобів зв'язку, що дозволяють фіксувати інформацію, своєчасно повідомляють один одному про будь-які спостереження та висновки, які є необхідними для виконання покладених на них обов'язків.

3. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, мають право на доступ до інформаційних баз даних одне одного, які ведуться з метою регулювання ринків фінансових послуг.

4. Голова державного органу, що здійснює регулювання ринків фінансових послуг, або уповноважена ним особа беруть участь у роботі інших органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, з правом дорадчого голосу, коли на них обговорюються питання нагляду за діяльністю з надання фінансових послуг.

5. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, з метою співпраці та координації своєї діяльності зобов'язані проводити оперативні наради не рідше одного разу в місяць або частіше на вимогу одного з керівників цих органів. За результатами зазначених нарад складаються відповідні протоколи та/або укладаються міжвідомчі угоди. Рішення, які містяться у зазначених протоколах та угодах, обов'язкові для розгляду та впровадження кожним з органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

6. Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Уповноважений орган, що здійснюють нагляд на консолідованій основі за фінансовими групами, зобов'язані обмінюватись інформацією щодо учасників цих груп у визначеному ними порядку.

7. Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Уповноважений орган, що здійснюють нагляд на консолідованій основі за фінансовими групами, мають право ініціювати один перед одним проведення перевірки фінансової установи, яка є учасником фінансової групи.

8. Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Уповноважений орган, що здійснюють нагляд на консолідованій основі за фінансовими групами, мають право ініціювати один перед одним застосування заходів впливу до фінансової установи, яка є учасником фінансової групи.

9. Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Уповноважений орган співпрацюють з органами нагляду іноземних держав з метою здійснення нагляду на консолідованій основі.

Співпраця відбувається на підставі укладених договорів, меморандумів чи в інших формах.